

kloniti tako sumnjo, kakor da so prebivalci njih malih mest sami nesramni brez-značajniki. Je li verjetno, da so vsi uradniki tako pasje ponižni, da celo sodnik pete liže podžupanu? Take razmere so kar nemogoče! — Tem nasproti so predstavniki poštenih ljudi edino družina spahije, velikega trgovca in sodni pristav — bore malo za kraj, ki ima v svojem središču podžupanijo, sodišče, šole i. t. d. In še ti se čudno vedejo po katastrofi, ki je zadela ubogo učiteljico. Ali niti veleugledni vlastelin, kateremu so uničili predmet iskrene ljubezni, se ne makne, da bi ožigosal na pristojnem mestu brezdušno postopanje podžupana in njegovih podrepnikov, niti milijonar Malešević ne stori nič v obrambo svoje poverjenice. Pa tudi oče njen, ki je vendar kot vojak navajen zastopati svoje pravice, prav nič ne izkuša rešiti časti svoje hčere. Edini Smiljanič je pripravljen jo braniti, ali njemu to zapreči smrt. Ves dogodek bi bil moral povsodi vzbuditi največjo senzacijo, in ni verjetno, da bi bila v kaki polucivilizovani državi vsa ta lopovska svojat mogla nadaljevati svoj umazani posel.

R. Perušek.

Viktor Car Emin: Zimsko sunce. Slika iz istarskoga života u 4 čina. U Zagrebu 1903. Izdala Matica hrvatska. M. 8°, 120 strani. (Zabavna knjižnica „Matice Hrvatske“. Svezak CCLXIX.—CCLXX.).

Matica hrvatska je izdala predlanskim neko povest iz istrskega življenja od istega pisatelja. V tej povesti se je izkazal pisatelj za spretnega stilista in zanimivega pripovedovalca. To pot si je izbral podobno snov, ki nam riše ljuti narodnostni boj med istrskimi šarenjaki, ki so sicer po imenu, pokolenju in tudi po jeziku Hrvatje, a po svojem mišljenju najljutejši sovražniki hrvaškega narodnega stremljenja. Sklicujejo se pri tem na zgodovino, na tisočletno prosveto italijansko in deloma na dejansko današnje stanje, ki je mnogo ugodnejše za renegate, ker so zaradi naprednejše prosvete tudi gmotno v boljšem položaju. Da se tamkaj širi odpadništvo, pri sedanjih razmerah ni čudno, kakor se nobeden Slovenec ne sme čuditi, ako se na Koroškem in Štajerskem ne samo meščani, nego celo kmetje svojevoljno ponemčujejo, ker jim niso oči zavezane in ker so vladajoči krogi slovenski mnenja, da so samo kmetje tisti del naroda, ki odločuje njegovo usodo, ne pomislijo pa, da je v narodnem življenju samo inteligencija oni kvas, ki je sposoben oživiti narodno življenje.

Snov te igre bi bila primerna za povest. Da se pa dramatizacija pisatelju ni posrečila, temu je pred vsem vzrok to, da je mršavo dejanje nezadostno za štiri čine. Dejanja je vse premalo; zato pa se širijo patriotske deklamacije, ki niso v nobeni pravi zvezi z jedrom dejanja. To je le niz poedinih prizorov, v katerih se večinoma razgovarjajo nekatere osebe in si pripovedujejo svoje nazore, ali bolje rečeno, nazore pisateljeve z jasno izraženo in pristransko naglašeno tendencijo. Kako bi moglo pečanje s starinoslovjem dovesti Kamila do tega, da je spoznal pristno hrvaštvo Istre, mi ni jasno, saj je ogromna večina vsega zgodovinskega gradiva v starem, srednjem in tudi novem veku pisana v tujem jeziku, posebno pa so zgodovinski spomeniki brez izjeme romanski. Pisatelj naj bi se bil zadovoljil z dejstvom, da je zemlja naseljena po ogromni večini s Slovani, da so, kakor kažejo imena šarenjakov, istotako večinoma renegati — ki niti svojega hrvaškega jezika še niso pozabili, nego se ga često v medsebojnem družinskem in sploh društvenem občevanju poslužujejo. Zgodovina, kultura in važnost italijanščine so poticala tako jaka, da ne moremo zameriti odpadnikom, kakor odpadništva ne moremo zameriti našim nemškutarjem. Pravi vzrok je mehka narava, hlapčevska ponižnost in neznačajnost narodnjakov, posebno inteligencije, ki je zakrivila žalostno stanje istrskega

Slovanstva. Renegatje govorijo vsi brez izjeme lepo hrvaščino. Ker je snov lokalizovana, bi bila bolj na mestu vsaj pri preprostih ljudeh domača čakavščina, voditelji odpadnikov pa bi morali med seboj govoriti italijanski. Prav lahko bi si bil poklonil pisatelj svojega nemškega gostilničarja Šanija, ki žlobodra nemško, italijansko, kolne pa slovensko. Poleg mnoge nezdrave sentimentalnosti, ki karakterizuje posebno Jelko in brata Nanda, nastopa tudi nekaj brezpotrebnih oseb. N. pr. nastop prorokovalke Andrijane, pozvane od Lojze, nikakor ne služi v čast hrvaški družbi istrski, saj je Lojza, navzlic pokornosti nasproti svojemu možu Mikuli, zastopnica hrvaške stranke.

R. Perušek.

Ljetopis društva hrvatskih književnika za god. 1903. Zagreb. Tisak dioničke tiskare. 1904. V. 8°, 57 str. Na prvem mestu tega letopisa je govor predsednika Iv. vit. Trnskega na V. glavni društveni skupščini dne 29. marca 1903. Društvo obstoji že štiri leta ter si je nabralo lepo glavnico. Predsednik navaja v tem govoru nekatere znamenitejše člane, ki so prispevali večje doneske. Sicer pa toži, da je ostalo mnogo društvenih prošelj, posebno do denarnih zavodov, neugodno rešenih. Tajnik Mihovil Nikolić poroča o delovanju društva, ki je na širokem temelju osnovano. Ono ima svojo čitalnico, knjižnico in deli podpore. Radi pičlo prihajajočih sredstev ne more otvoriti tečajev za analfabete in tečaje za tuje jezike so morali reducirati. Doslej imajo 4 odseke: beletristovski, novinarski, glasbeni in strokovnoknjižni. Beletristični odsek je priredil nekoliko predavanj ter je sklical dramske avtorje; s tem se je skušalo nekaj storiti za domačo dramsko umetnost. Poziv novinarskega odseka za osnovo zaklada, iz katerega bi se podpirali hrvaški novinarji in njih sirote, je našel malo odziva. Glasbeni odsek ni pokazal nič življenja. Strokovnjaki pa, ki imajo v Zagrebu svoja strokovna društva, so se slabo brigali za svoj odsek. — Upravni odbor je imel 19 redovitih in izrednih sej. V V. redni glavni skupščini se je sklenilo, izdati prvi letopis za prva 3 leta, ki je bil obenem spominski spis 400 letnice hrvaške književnosti. Na tem občnem zboru se je predložil važen predlog glede na ustvarjanje narodnih knjižnic. V to svrho izdaje društvo „Hrvatske narodne razgovore“, o katerih je izšlo doslej troje knjig. Društvo ima svojo hranilnico „Vesno“, kateri je dovolil odbor kredita do 15.000 kron. — 1. februarja 1904. je štelo društvo 13 zakladnikov, 112 utemeljiteljev, 287 pravih in 69 izrednih članov. Ruski tečaj pod vodstvom g. Stj. Radića je štel 38, franc.-angleški pa pod vodstvom Gj. Jurčića 12 frekventantov. — Pristopili so društvu kot izredni članovi udje bivšega društva hrvaških umetnikov. — Društvo je kupilo biblioteko Vakonovićevo za 1200 kron (mnogo redkosti) ter začelo priprave za bibliografski leksikon. Bilanca je znašala za 1903. l. 63.778 K 49 h. (16.000 K zakladniki, 44.833 K 32 h utemeljitelji, 1048 vpisnina, 135 K podpora zaklada, 1744 K 17 h Marulićeva zaklada, 18 K predplačana članarina.) — Aktiva pa so bila 29.473 K 03 h gotovine, 18.000 K vrednostni papirji, 8328-89 K inventar, 3176-18 K knjižnica, 400 K posojila, 206-40 K jamčevina, 250 K podpore, torej deficita 3143 K 49 h. — „Vesna“ se imenuje v društvu hrv. književnikov posebna zadruga. Njen predsednik je dr. Stjepan Miletić, podpredsednik dr. Dane Gruber. Imovina znaša 15.884-12 K, dobiček 151-85 K za 1. leto, v 2. letu imovina okoli 30.600, dolg okoli 30.000 K, dobiček 600 K. — Dr. Stjepan Ortner izveščava o ljudskih knjižnicah. Izvestje obsega pravilnik ljudskih knjižnic, napotek za njih snovanje, delovanje različnih odborov, da se utemelje knjižnice, ter doneske in darove. Predno je glavna uprava začela svoje delo, je bilo v zagorskih krajih 27 ljudskih knjižnic; za delovanja glavne uprave je pristopilo iz vseh pokrajin 112 ljudskih knjižnic.

R. P.